

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ सप्तमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके सप्तमः प्रपाठकः ॥

सर्वान् वा एषोऽग्नौ कामान्प्रवेशयति। योऽग्नीनंन्वाधाय व्रतमुपैति। सयदनिष्ट्वा प्रयायात्। अकामप्रीता एनं कामा नानुप्रयायुः। अतेजा अवीर्यः स्यात्। स जुहुयात्। तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम। विश्वाः सुक्षितयः पृथक्। अग्ने कामाय येमिर् इति। कामानेवास्मिन्दधाति॥१॥

कामप्रीता एनं कामा अनु प्रयान्ति। तेजस्वी वीर्यावान्भवति। सन्ततिर्वा एषा यज्ञस्य। योऽग्नीनंन्वाधाय व्रतमुपैति। स यदुद्वारयति। विच्छित्तिरेवास्य सा। तं प्राञ्चमुद्धृत्य। मनसोपतिष्ठेत्। मनो वै प्रजापतिः। प्राजापत्यो यज्ञः॥२॥

मनसैव यज्ञः सं तनोति। भूरित्याह। भूतो वै प्रजापतिः। भूतिमेवोपैति। वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते। यस्याऽऽहिताग्नेरग्निरपक्षायति। यावच्छम्यया प्रविध्यैत्। यदि तावदपक्षायैत्। तं सम्भरेत्। इदं तु एकं पर उं तु एकम्॥३॥

तृतीयै न ज्योतिषा संविशस्व। संवेशनस्तनुवै चारुरेधि। प्रिये देवानां परमे जनित्र इति। ब्रह्मणैवैनं सम्भरति। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यदि परस्तरामपक्षायैत्। अनुप्रयायावस्येत्। सो एव ततः प्रायश्चित्तिः। ओषधीर्वा एतस्य पशून्यः प्रविशति। यस्य हविषे वृथा अपाकृता धरन्ति॥४॥

तान् यदुह्यात्। यातयाम्ना हविषा यजेत। यत्र दुह्यात्। यज्ञपरुरन्तरियात्। वायव्यां यवागूं निर्वपेत्। वायुर्वै पर्यसः प्रदापयिता। स एवास्मै पयः प्रदापयति। पयो वा ओषधयः। पयः पर्यः। पर्यसैवास्मै पयोऽव रुन्धे॥५॥

अथोत्तरस्मै हविषे वृथान्पाकुर्यात्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। अन्यतरान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति। ये यजमानस्य सायं गृहमा गच्छन्ति। यस्य सायं दुग्धं हविरार्तिमाच्छति। इन्द्राय व्रीहीन्निरुप्योप वसेत्। पयो वा ओषधयः। पयं एवाऽऽरभ्य गृहीत्वोप वसति। यत्प्रातः स्यात्। तच्छृतं कुर्यात्॥६॥

अथेतर ऐन्द्रः पुरोडाशः स्यात्। इन्द्रिये एवासमै समीचीं दधाति। पयो वा ओषधयः। पयः पयः। पयसैवासमै पयोऽव रुन्धे। अथोत्तरस्मै हविषं वत्सानपाकुर्यात्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। उभयान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति। ये यजमानस्य सायं च प्रातश्च गृहमा गच्छन्ति। यस्योभयं हविरार्तिमाच्छति॥७॥

ऐन्द्रं पञ्चशरावमोदनं निर्वपेत्। अग्निं देवतानां प्रथमं यजेत्। अग्निमुखा एव देवताः प्रीणाति। अग्निं वा अन्वन्त्या देवताः। इन्द्रमन्वन्त्याः। ता एवोभयीः प्रीणाति। पयो वा ओषधयः। पयः पयः। पयसैवासमै पयोऽव रुन्धे। अथोत्तरस्मै हविषं वत्सानपाकुर्यात्॥८॥

सैव ततः प्रायश्चित्तिः। अर्धो वा एतस्य यज्ञस्य मीयते। यस्य ब्रत्येऽहम्यनालम्मुका भवति। तामपुरुषं यजेत। सर्वेणैव यज्ञेन यजते। तामिष्टोपं ह्वयेत्। अमूहमस्मि। सा त्वम्। द्यौरहम्। पृथिवी त्वम्। सामाहम्। ऋक्त्तम्। तावेहि सम्भवाव। सह रेतो दधावहै। पुंसे पुत्राय वेत्तवै। रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्यायेति। अर्ध एवैनामुपं ह्वयते। सैव ततः प्रायश्चित्तिः॥९॥

दधाति यज्ञ उत एकन्धयन्ति रुन्धे कुर्यादाच्छत्यपाकुर्यात्पृथिवी त्वमष्टौ च (सर्वान् वि वै यदि परस्तरामोषधीरन्यतरानुभयानर्धो वै॥९॥)[१]

यद्विष्वण्णेन जुहुयात्। अप्रजा अपशुर्यजमानः स्यात्। यदनायतने निनयेत्। अनायतनः स्यात्। प्राजापत्ययर्चा वल्मीकवपायामवं नयेत्। प्राजापत्यो वै वल्मीकः। यज्ञः प्रजापतिः। प्रजापतावेव यज्ञं प्रतिष्ठापयति। भूरित्याह। भूतो वै प्रजापतिः॥१०॥

भूतिमेवोपैति। तत्कृत्वा। अन्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यम्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यत्कीटावपन्नेन जुहुयात्। अप्रजा अपशुर्यजमानः स्यात्। यदनायतने निनयेत्। अनायतनः स्यात्। मध्यमेन पर्णेन द्यावापृथिव्ययर्चाऽन्तः परिधि निनयेत्। द्यावापृथिव्योरेवैनत्प्रतिष्ठापयति॥११॥

तत्कृत्वा। अन्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यम्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यदववृष्टेन जुहुयात्। अपरूपमस्याऽऽत्मजायेत। किलासो वास्यादरशसो वा। यत्प्रत्येयात्। यज्ञं विच्छिन्द्यात्। स जुहुयात्। मित्रो जनान्कल्पयति प्रजानन्॥१२॥

मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम्। मित्रः कृष्टीरनिमिषाऽभि चष्टे। सत्याय हव्यं घृतवञ्जुहोतेति। मित्रेणैवैनत्कल्पयति। तत्कृत्वा। अन्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यम्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यत्पूर्वस्यामाहुत्यां हुतायामुत्तराऽहुतिः स्कन्देत्। द्विपाद्भिः पशुभिर्यजमानो

व्यूध्येत। यदुत्तरयाऽभि जुहुयात्॥१३॥

चतुष्पाद्भिः पशुभिर्यजमानो व्यूध्येत। यत्र वेत्थं वनस्पते देवानां गुह्या नामानि। तत्र हव्यानि गामयेति वानस्पत्ययर्चा समिधमाधाय। तूष्णीमेव पुनर्जुहुयात्। वनस्पतिर्नैव यज्ञस्यार्ता चानार्ता चाऽऽहुती वि दाधार। तत्कृत्वा। अन्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यम्। सैव ततः प्रार्यश्चित्तिः। यत्पुरा प्रयाजेभ्यः प्राङङ्गारः स्कन्दैत्। अध्वर्यवे च यजमानाय चाकं स्यात्॥१४॥

यदक्षिणा। ब्रह्मणे च यजमानाय चाकं स्यात्। यत्प्रत्यक्। होत्रे च पवित्रे च यजमानाय चाकं स्यात्। यदुदङ्। अग्नीधे च पशुभ्यश्च यजमानाय चाकं स्यात्। यदभिजुहुयात्। रुद्रोऽस्य पशून्धातुकः स्यात्। यत्राभिजुहुयात्। अशान्तः प्रहियेत॥१५॥

सुवस्य बुध्रेनाभिनिदध्यात्। मा तमो मा यज्ञस्तमन्मा यजमानस्तमत्। नमस्ते अस्त्वायते। नमो रुद्र परायते। नमो यत्र निषीदसि। अमुं मा हिंसीरमुं मा हिंसीरिति येन स्कन्दैत्। तं प्रहरेत्। सहस्रं शृङ्गो वृषभो जातवेदाः। स्तोमपृष्ठो घृतवान्त्सुप्रतीकः। मा नो हासीन्मेत्थितो नेत्वा जहाम। गोपोषं नो वीरपोषं च यच्छेति। ब्रह्मणैवेनं प्र हरति। सैव ततः प्रार्यश्चित्तिः॥१६॥

वे प्रजापतिः स्थापयति प्रजान्ब्रूभि जुहुयात्स्याद्विधेत् जहाम त्रीणि च (यद्विष्यण्णेन प्राजापत्यया यत्कीटा मध्यमेन यदववृष्टेन यत्पूर्वस्यां यत्पुरा प्रयाजेभ्यः प्राङङ्गारो यदक्षिणा यत्प्रत्यग्यदुदङ्॥१७॥

[२]

वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते। यस्याऽऽहिताग्नेरग्निर्मथ्यमानो न जायते। यत्रान्यं पश्येत्। तत आहृत्य होतव्यम्। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। यद्यन्यत्र विन्देत्। अजायां होतव्यम्। आग्नेयी वा एषा। यदजा। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति॥१७॥

अजस्य तु नाशजीयात्। यदजस्यांशजीयात्। यामेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तामद्यात्। तस्मादजस्य नाशयम्। यद्यजात्र विन्देत्। ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यम्। एष वा अग्निर्वैश्वानरः। यद्ब्राह्मणः। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति॥१८॥

ब्राह्मणं तु वंसत्यै नापं रुन्ध्यात्। यद्ब्राह्मणं वंसत्या अपरुन्ध्यात्। यस्मिन्नेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तं भागधेयेन व्यर्धयेत्। तस्माद्ब्राह्मणो वंसत्यै नापरुध्यः। यदि ब्राह्मणं न विन्देत्। दर्भस्तम्बे होतव्यम्। अग्निवान् वै दर्भस्तम्बः। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। दर्भांस्तु नाध्यासीत्॥१९॥

यद्दर्भानुध्यासीत। यामेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तामध्यासीत। तस्माद्दर्भं नाध्यासितव्याः। यदि दर्भान्न विन्देत्। अप्सु होतव्यम्। आपो वै सर्वा देवताः। देवतास्वेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। आपस्तु न परिचक्षीत। यदपः परिचक्षीत॥२०॥

यामेवाप्स्वाहुतिं जुहुयात्। तां परिचक्षीत। तस्मादापो न परिचक्ष्याः। मेध्या च वा एतस्यामेध्या च तनुवौ सः सृज्येते। यस्याऽऽहिताग्रेरन्यैरग्निभिर्ग्नयः सः सृज्यन्ते। अग्नये विविचये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्। मेध्या चैवास्यामेध्यां च तनुवौ व्यावर्तयति। अग्नये व्रतपंतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्। अग्निमेव व्रतपंतिः स्वेन भागधेयेनोप धावति। स एवैनं व्रतमा लम्भयति॥२१॥

गर्भः स्रवन्तमगदमकः। अग्निरिन्द्रस्त्वष्टा बृहस्पतिः। पृथिव्यामव चुश्रोतैतत्। नाभिप्राप्रौति निर्ऋतिं पराचैः। रेतो वा एतद्वाजिनमाहिताग्रेः। यदग्निहोत्रम्। तद्यत्स्रवेत्। रेतोऽस्य वाजिनः स्रवेत्। गर्भः स्रवन्तमगदमकरित्याह। रेत एवास्मिन्वाजिनं दधाति॥२२॥

अग्निरित्याह। अग्निर्वै रेतोधाः। रेत एव तदधाति। इन्द्र इत्याह। इन्द्रियमेवास्मिन्दधाति। त्वष्टेत्याह। त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानां रूपकृत्। रूपमेव पशुषु दधाति। बृहस्पतिरित्याह। ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः। ब्रह्मणैवास्मै प्रजाः प्र जनयति। पृथिव्यामव चुश्रोतैतदित्याह। अस्यामेवैनत्प्रतिष्ठापयति। नाभिप्राप्रौति निर्ऋतिं पराचैरित्याह। रक्षसामपहत्यै॥२३॥

अजाऽग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति भवत्यासीत परिचक्षीत लम्भयति दधाति देवानां बृहस्पतिः पञ्च च (वि वै यद्यन्यमुजारां ब्राह्मणस्य दर्भस्तुर्भेऽप्सु होतव्यम्)॥७॥

[३]

याः पुरस्तात्प्रस्रवन्ति। उपरिष्ठात्सर्वतश्च याः। तामीं रश्मिपवित्राभिः। श्रद्धां यज्ञमा रभे। देवा गातुविदः। गातुं यज्ञाय विन्दत। मनसस्पतिना देवेन। वाताद्यज्ञः प्र युज्यताम्। तृतीयस्यै दिवः। गायत्रिया सोम आभृतः॥२४॥

सोमपीथाय सन्नयितुम्। वकलमन्तरमा ददे। आपो देवीः शुद्धाः स्था। इमा पात्राणि शुन्धत। उपातङ्काय देवानाम्। पर्णवल्कमुत शुन्धत। पयो गृहेषु पयो अघ्नियासु। पयो वथ्सेषु पय इन्द्राय हविषं प्रियस्व। गायत्री पर्णवल्केन। पयः सोमं करोत्विमम्॥२५॥

अग्निं गृह्णामि सुरथं यो मयोभूः। य उद्यन्तमारोहति सूर्यमहै। आदित्यं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमम्। श्वो यज्ञाय रमतां देवताभ्यः। वसून्नुद्रानादित्यान्। इन्द्रेण सह देवताः। ताः पूर्वः परि गृह्णामि। स्व आयतने मनीषया। इमामूर्जं पञ्चदशीं ये प्रविष्टाः। तान्देवान्परि

गृह्णामि पूर्वः॥२६॥

अ॒ग्नि॒रह॑व्य॒वाडि॑ह ताना व॑हतु। पौ॒र्ण॒मा॒सः॑ ह॒विरि॑दमैषां मयि॑। आ॒मा॒वा॒स्यः॑
ह॒विरि॑दमैषां मयि॑। अ॒न्तरा॑ऽग्नी प॒शवः॑। दे॒व॒सः॑ स॒द॒मा ग॑मन्। ता॒न्य॒पूर्वः॑ परि॑ गृह्णामि। स्व
आ॒य॒त॒ने म॑नीषया॑। इ॒ह प्र॑जा वि॒श्वरू॑पा रमन्ताम्। अ॒ग्निं गृ॑हप॑तिम॒भि सं॒वसा॑नाः। ताः
पूर्वः॑ परि॑ गृह्णामि॥२७॥

स्व आ॒य॒त॒ने म॑नीषया॑। इ॒ह प॑शवो वि॒श्वरू॑पा रमन्ताम्। अ॒ग्निं गृ॑हप॑तिम॒भि सं॒वसा॑नाः।
ता॒न्य॒पूर्वः॑ परि॑ गृह्णामि। स्व आ॒य॒त॒ने म॑नीषया॑। अ॒यं पि॑तृ॒णाम॑ग्निः। अवा॑ङ्मु॒व्या पि॑तृ॒भ्य आ॑।
तं पूर्वः॑ परि॑ गृह्णामि। अ॒विष॑न्नः पि॒तुं क॑रत्। अज॑स्रं त्वा॑ संभा॒पा॒लाः॥२८॥

वि॒ज॒य॒भा॒गः॑ स॒मि॒न्ध॒ताम्। अ॒ग्ने दी॑दा॒य मे स॒भ्य। वि॒जि॑त्यै श॒रदः॑ श॒तम्।
अ॒न्न॒मा॒वस॑थीयम्। अ॒भि ह॑रा॒णि श॒रदः॑ श॒तम्। आ॒व॒स॒थे श्रि॑यं म॒न्त्रम्। अहि॑र्बु॒ध्नियो॑ नि
य॑च्छतु। इ॒दम॑हम॒ग्निज्यै॑ष्ठेभ्यः। वसु॑भ्यो य॒ज्ञं प्र॑ब्रवीमि। इ॒दम॑हमिन्द्र॒ज्येष्ठे॑भ्यः॥२९॥

रु॒द्रेभ्यो॑ य॒ज्ञं प्र॑ ब्रवीमि। इ॒दम॑हं वरु॑णज्येष्ठेभ्यः। आ॒दि॒त्येभ्यो॑ य॒ज्ञं प्र॑ ब्रवीमि।
प॒य॑स्वती॒रोष॑धयः। प॒य॑स्वद्वी॒रुधां॑ प॒यः। अ॒पां प॒य॑सो य॒त्प॒यः। तेन॑ मा॒मिन्द्र॑ स॑ सं॒ज। अ॒ग्ने
व्र॒त॒प॒ते व्र॑तं च॑रिष्यामि। तच्छ॑के॒यं त॒न्मे रा॑ध्यताम्। वा॒यो व्र॑त॒प॒त आ॑दि॒त्य व्र॑त॒प॒ते॥३०॥

व्र॒त॒नां व्र॑त॒प॒ते व्र॑तं च॑रिष्यामि। तच्छ॑के॒यं त॒न्मे रा॑ध्यताम्। इ॒मां प्रा॑ची॒मुदी॑चीम्।
इ॒षमूर्ज॑म॒भि स॑स्कु॒ताम्। बहु॑प॒र्णाम॑शु॒ष्का॒ग्राम्। ह॑रामि प॒शु॒पा॒म॒हम्। य॒त्कृ॒ष्णो रू॒पं कृ॒त्वा।
प्रा॒वि॒श॒स्त्वं व॑न॒स्पती॑न्। त॒त्स्वामै॑कवि॒श॒ति॒धा। स॒म्भ॑रामि सु॒स॒म्भृता॑॥३१॥

त्री॒न्य॒रि॒धीः॑ स्ति॒स्रः स॒मि॒धः। य॒ज्ञाय॑रनु॒सञ्च॑रान्। उ॒प॒वे॒षं मे॑क्ष॒णं धृ॑ष्टिम्। सं भ॑रामि
सु॒स॒म्भृता॑। या जा॒ता ओ॑ष॒धयः॑। दे॒वेभ्य॑स्त्रियु॒गं पु॑रा। तासां॑ प॒र्व रा॑ध्यासम्। प॒रि॒स्त्र॒म॒हर॑न्।
अ॒पां मे॒ध्यं य॒ज्ञिय॑म्। स॒दैव॑श्च शि॒वम॑स्तु मे॥३२॥

आ॒च्छे॒ता वो॒ मा रि॑षम्। जी॒वा॒नि श॒रदः॑ श॒तम्। अ॒प॒रि॒मि॒तानां॑ परि॑मिताः। स॒न्न॒हो
सु॒कृ॒ताय॑ कम्। ए॒नो मा॒ निगा॑ङ्क॒तम॑च्चा॒हम्। पु॒नरु॑त्था॒य बहु॑ला भ॑वन्तु। स॒कृ॒दा॒च्छि॒त्रं
ब॒र्हि॒रूपा॑मृदु। स्यो॒नं पि॑तृ॒भ्य॑स्त्वा भ॒राम्य॑हम्। अ॒स्मिन्सी॑दन्तु मे पि॒तरः॑ सो॒म्याः।
पि॒ता॒म॒हाः प्र॑पि॒ताम॑हाश्चानु॒गैः स॒ह॥३३॥

त्रि॒वृ॒त्प॒ला॒शे दु॑र्भः। इ॒या॒न्प्रा॑देशसं॒मितः॑। य॒ज्ञे प॒वि॒त्रं पो॑तृ॒त॒मम्। प॒यो ह॒व्यं क॑रोतु

मे। इमौ प्राणापानौ। यज्ञस्याङ्गानि सर्वशः। आप्याययन्तौ सञ्चरताम्। पवित्रे हव्यशोधने। पवित्रे स्थो वैष्णवी। वायुर्वा मनसा पुनातु॥३४॥

अयं प्राणश्चापानश्च। यजमानमपि गच्छताम्। यज्ञे ह्यभूतां पोतारौ। पवित्रे हव्यशोधने। त्वया वेदिं विविदुः पृथिवीम्। त्वया यज्ञो जायते विश्वदानिः। अच्छिद्रं यज्ञमन्वेषि विद्वान्। त्वया होता सं तनोत्यर्धमासान्। त्रयस्त्रिंशोऽसि तन्तूनाम्। पवित्रेण सहागहि॥३५॥

शिवेयं रज्जुरभिधानी। अघ्नियामुपं सेवताम्। अप्रस्रंसाय यज्ञस्य। उखे उपदधाम्यहम्। पशुभिः सन्नीतं बिभृताम्। इन्द्राय शृतं दधि। उपवेषोऽसि यज्ञाय। त्वां परिवेषमधारयन्। इन्द्राय हविः कृण्वन्तः। शिवः शग्मो भवासि नः॥३६॥

अमृन्मयन्देवपात्रम्। यज्ञस्याऽऽयुषि प्र युज्यताम्। तिरः पवित्रमतिनीताः। आपो धारय मातिगुः। देवेनं सवित्रोत्पूताः। वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः। गां दौहपवित्रे रज्जुम्। सर्वा पात्राणि शुन्धत। एता आ चरन्ति मधुमद्गुहानाः। प्रजावंतीर्यशसौ विश्वरूपाः॥३७॥

बृह्नीर्भवन्तीरुपजायमानाः। इह व इन्द्रो रमयतु गावः। पूषा स्थ। अयक्ष्मा वः प्रजया सः सृजामि। रायस्पोषेण बहुलाभवन्तीः। ऊर्जं पयः पिन्वमाना घृतं च। जीवो जीवन्तीरुपवः सदेयम्। द्यौश्चेमं यज्ञं पृथिवी च सन्दुहाताम्। धाता सोमेन सह वातेन वायुः। यजमानाय द्रविणं दधातु॥३८॥

उत्सं दुहन्ति कलशं चतुर्बिलम्। इडां देवीं मधुमतीं सुवर्विदम्। तदिन्द्राग्नी जिन्वतः सूनृतावत्। तद्यजमानममृतत्वे दधातु। कामधुक्षः प्र णौ ब्रूहि। इन्द्राय हविरिन्द्रियम्। अमूं यस्यां देवानाम्। मनुष्याणां पयो हितम्। बहु दुग्धीन्द्राय देवेभ्यः। हव्यमा प्यायतां पुनः॥३९॥

वत्सेभ्यो मनुष्येभ्यः। पुनर्दोहाय कल्पताम्। यज्ञस्य सन्ततिरसि। यज्ञस्य त्वा सन्ततिमनु सं तनोमि। अदस्तमसि विष्णवे त्वा। यज्ञायपि दधाम्यहम्। अद्विररिक्तेन पात्रेण। याः पूताः परिशेरते। अयं पयः सोमं कृत्वा। स्वां योनिमपि गच्छतु॥४०॥

पूर्णवल्कः पवित्रम्। सौम्यः सोमाद्धि निर्मितः। इमौ पूर्णं च दर्भं च। देवानां हव्यशोधनौ। प्रातर्वेषाय गोपाय। विष्णो हव्यं हि रक्षसि। उभावग्नी उपस्तृणते। देवता उपवसन्तु मे। अहं ग्राम्यानुपं वसामि। मह्यं गोपतये पशून्॥४१॥

आभृत इमं गृह्णामि पूर्वस्ताः पूर्वः परिगृह्णामि सभापाला इन्द्रज्येष्ठेभ्य आदित्य व्रतपते सुसम्भृतां मे सह पुनातु गहि नो विश्वरूपा दधातु

पुनर्गच्छतु पुनः (याः पुरस्तादिमामूर्जमिह प्रजा इह पशवोऽयं पितृणामग्निः)॥१८॥ [४]

देवा देवेषु पराक्रमध्वम्। प्रथमा द्वितीयेषु। द्वितीयास्तृतीयेषु। त्रिरेकादशा इह मां ऽवता। इदं शक्यं यदिदं करोमि। आत्मा करोत्वात्मनः। इदं करिष्ये भेषजम्। इदं मे विश्वभेषजा। अश्विना प्रावतं युवम्। इदमहं सेनाया अभीत्वयै॥४२॥

मुखमपौहामि। सूर्य ज्योतिर्वि भाहि। महत इन्द्रियाय। आ प्यायतां घृतयौनिः। अग्निर्हव्याऽनु मन्यताम्। खमङ्ग त्वचमङ्ग। सूरूपं त्वा वसुविदम्। पशूनां तेजसा। अग्नये जुष्टमभि धारयामि। स्योनं ते सदनं करोमि॥४३॥

घृतस्य धारया सुशेवं कल्पयामि। तस्मिन्सीदामृते प्रति तिष्ठ। ब्रीहीणां मेघ सुमनस्यमानः। आर्द्रः प्रथस्र्भुवनस्य गोपाः। शृत उथ्न्नाति जनिता मतीनाम्। यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः। देवानां विष्टामनु यो वितस्थे। आत्मन्वान्सीम घृतवान् हि भूत्वा। देवान्गच्छ सुवर्विन्द यजमानाय मह्यम्। इरा भूतिः पृथिव्यै रसो मोत्क्रमीत्॥४४॥

देवाः पितरः पितरो देवाः। योऽहमस्मि स सन् यजे। यस्यास्मि न तमन्तरमि। स्वं मे इष्टं स्वं दत्तम्। स्वं पूर्तं स्वं श्रान्तम्। स्वं हुतम्। तस्य मेऽग्निरुपद्रष्टा। वायुरुपश्रोता। आदित्योऽनुख्याता। द्यौः पिता॥४५॥

पृथिवी माता। प्रजापतिर्बन्धुः। य एवास्मि स सन् यजे। मा भर्मा संविक्था मा त्वा हिंसिषम्। मा ते तेजोऽपं क्रमीत्। भरतमुद्धरेमनुषिश्च। अवदानानि ते प्रत्यवदास्यामि। नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीः। यदेवदानानि तेऽवद्यन्। विलोमाकार्षमात्मनः॥४६॥

आज्येन प्रत्यनज्येनत्। तत् आ प्यायतां पुनः। अज्यायो यवमात्रात्। आव्याधात्कृत्यतामिदम्। मा रूरुपाम यज्ञस्य। शुद्धं स्विष्टमिदं हविः। मनुना दृष्टां घृतपदीम्। मित्रावरुणसमीरिताम्। दक्षिणार्धादसम्भिन्दन्। अवद्याम्येकतोमुखां॥४७॥

इडे भागं जुषस्व नः। जिन्व गा जिन्वार्वतः। तस्यास्ते भक्षिवाणः स्याम। सर्वात्मानः सर्वगणाः। ब्रध् पिन्वस्वा ददतो मे मा क्षायि। कुर्वतो मे मोपदसत्। दिशां कृतिरसि। दिशो मे कल्पन्ताम्। कल्पन्तां मे दिशः॥४८॥

देवींश्च मानुषीश्च। अहोरात्रे मे कल्पेताम्। अर्धमासा मे कल्पन्ताम्। मासां मे कल्पन्ताम्। ऋतवो मे कल्पन्ताम्। संवत्सरो मे कल्पताम्। कृतिरसि कल्पतां मे।

आशानां त्वाऽऽशापालेभ्यः। चतुर्थ्या अमृतैभ्यः। इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यः॥४९॥

विधेमं हविषां वयम्। भजतां भागी भागम्। मा भागोऽभक्त। निरभागं भजामः। अपस्विन्व। ओषधीर्जिन्व। द्विपात्पाहि। चतुष्पादव। दिवो वृष्टिमेरय। ब्राह्मणानामिदं हविः॥५०॥

सोम्यानां सोमपीथिनाम्। निर्भक्तो ब्राह्मणः। नेहा ब्राह्मणस्यास्ति। समङ्कां बृहिरहविषां घृतेन। समादित्यैर्वसुभिः सं मरुद्भिः। समिन्द्रेण विश्वेभिर्देवेभिरङ्गाम्। दिव्यं नभो गच्छतु यथ्स्वाहा। इन्द्राणीवाविधवा भूयासम्। अदितिरिव सुपुत्रा। अस्थूरि त्वा गार्हपत्य॥५१॥

उपनिषदे सुप्रजास्त्वायं। स पत्नी पत्यां सुकृतेन गच्छताम्। यज्ञस्य युक्तो धुर्यावभूताम्। सञ्जानानौ विजहतामरातीः। दिवि ज्योतिरजरमा रभेताम्। दशते तनुवो यज्ञ यज्ञियाः। ताः प्रीणातु यजमानो घृतेन। नरिष्ठयोः प्रशिषमीडमानः। देवानां दैव्येऽपि यजमानोऽमृतोऽभूत्। यं वा देवा अकल्पयन्॥५२॥

ऊर्जो भागं शतक्रतू। एतद्वा तेन प्रीणानि। तेन तृप्यतमहहौ। अहं देवानां सुकृतामस्मि लोके। ममेदमिष्टं न मिथुर्भवाति। अहं नारिष्ठावनु यजामि विद्वान्। यदाभ्यामिन्द्रो अदधाद्वागधेयम्। अदारसुद्ववत देवसोम। अस्मिन् यज्ञे मरुतो मृडता नः। मा नो विददभिभामो अशस्तिः॥५३॥

मा नो विदद्वृजना द्वेष्या या। ऋषभं वाजिनं वयम्। पूर्णमांसं यजामहे। स नो दोहता सुवीर्यम्। रायस्पोषं सहस्रिणम्। प्राणाय सुरार्धसे। पूर्णमांसाय स्वाहा। अमावास्यां सुभगां सुशेवां। धेनुरिव भूय आप्यायमाना। सा नो दोहता सुवीर्यम्। रायस्पोषं सहस्रिणम्। अपानाय सुरार्धसे। अमावास्यायै स्वाहा। अभि स्तृणीहि परि धेहि वेदिम्। जामि मा हिंसीरमुया शयाना। होतृषदना हरिताः सुवर्णाः। निष्का इमे यजमानस्य ब्रध्ने॥५४॥

अभोत्वयै करोमि क्रमोत्पिताऽऽत्मनं एकतो मुखं मे दिशोऽध्यक्षेभ्यो हविर्गार्हपत्या कल्पयन्नशस्तिः सा नो दोहता सुवीर्यं सप्त च॥१३॥[५]

परिस्तृणीत् परिधत्ताग्निम्। परिहितोऽग्निर्यजमानं भुनक्तु। अपां रसं ओषधीनां सुवर्णः। निष्का इमे यजमानस्य सन्तु कामदुघाः। अमुत्रामुष्मिल्लोके। भूपते भुवनपते। महतो भूतस्य पते। ब्रह्माणं त्वा वृणीमहे। अहं भूपतिरहं भुवनपतिः। अहं महतो भूतस्य

पतिः॥५५॥

देवेन सवित्रा प्रसूत आर्त्विज्यं करिष्यामि। देवं सवितरेत् त्वां वृणते। बृहस्पतिं देव्यं ब्रह्माणम्। तदहं मनसे प्र ब्रवीमि। मनो गायत्रिये। गायत्री त्रिष्टुभे। त्रिष्टुब्जगत्यै। जगत्यनुष्टुभे। अनुष्टुप्पङ्क्तौ। पङ्क्तिः प्रजापतये॥५६॥

प्रजापतिर्विश्वेभ्यो देवेभ्यः। विश्वे देवा बृहस्पतये। बृहस्पतिर्ब्रह्मणे। ब्रह्म भूर्भुवः सुवः। बृहस्पतिर्देवानां ब्रह्मा। अहं मनुष्याणाम्। बृहस्पते यज्ञं गोपाय। इदं तस्मै हर्म्यं करोमि। यो वो देवाश्चरति ब्रह्मचर्यम्। मेधावी दिक्षु मनसा तपस्वी॥५७॥

अन्तर्दूतश्चरति मानुषीषु। चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः। घृतप्रतीका भुवनस्य मध्यै। मर्मज्यमाना महते सौभगाय। मह्यं धुक्स्व यजमानाय कामान्। भूमिर्भूत्वा महिमानं पुपोष। ततो देवी वर्धयते पयांसि। यज्ञियां यज्ञं वि च यन्ति शं च। ओषधीरापं इह शकरीश्च। यो मां हृदा मनसा यश्च वाचा॥५८॥

यो ब्रह्मणा कर्मणा द्वेष्टि देवाः। यः श्रुतेन हृदयेनेष्णता च। तस्येन्द्र वज्रेण शिरश्छिनद्मि। ऊर्णामृदु प्रथमानं स्योनम्। देवेभ्यो जुष्टं सदनाय बर्हिः। सुवर्गे लोके यजमानं हि धेहि। मां नाकस्य पृष्ठे परमे व्योमन्। चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः। घृतप्रतीका वयुनानि वस्ते। साऽऽस्तीर्यमाणा महते सौभगाय॥५९॥

सा मे धुक्स्व यजमानाय कामान्। शिवा च मे शग्मा चैधि। स्योना च मे सुषदा चैधि। ऊर्जस्वती च मे पयस्वती चैधि। इषमूर्जं मे पिन्वस्व। ब्रह्म तेजो मे पिन्वस्व। क्षत्रमोजो मे पिन्वस्व। विशं पुष्टिं मे पिन्वस्व। आयुरन्नाद्यं मे पिन्वस्व। प्रजां पशून्मे पिन्वस्व॥६०॥

अस्मिन् यज्ञ उप भूय इन्नु मे। अविक्षोभाय परिधीं दधामि। धर्ता धरुणो धरीयान्। अग्निर्द्वेषांसि निरितो नुदाते। विच्छिनद्मि विधृतीभ्यां सुपत्नान्। जातान्भ्रातृव्यान् ये च जनिष्यमाणाः। विशो यन्त्राभ्यां विधमाम्येनान्। अहं स्वानामुत्तमोऽसानि देवाः। विशो यन्त्रे नुदमाने अरातिम्। विश्वं पाप्मानममतिं दुर्मरायुम्॥६१॥

सीदन्ती देवी संकृतस्य लोके। धृतीं स्थो विधृतीं स्वधृती। प्राणान्मयि धारयतम्। प्रजां मयि धारयतम्। पशून्मयि धारयतम्। अयं प्रस्तर उभयस्य धर्ता। धर्ता

प्रयाजानामुतानूयाजानाम्। स दाधार समिधो विश्वरूपाः। तस्मिन्श्चो अध्या सादयामि। आ रोह पथो जुहु देवयानान्॥६२॥

यत्रर्षयः प्रथमजा ये पुराणाः। हिरण्यपक्षाञ्जिरा सम्भृताङ्गा। वहांसि मा सुकृतां यत्र लोकाः। अवाहं बाध उपभृतां सपत्नान्। जातान्भ्रातृव्यान् ये च जनिष्यमाणाः। दोहै यज्ञं सुदुर्घामिव धेनुम्। अहमुत्तरो भूयासम्। अधरे मथ्सपत्नाः। यो मां वाचा मनसा दुर्मरायुः। हृदाऽरातीयादभिदासदग्ने॥६३॥

इदमस्य चित्तमधरं ध्रुवायाः। अहमुत्तरो भूयासम्। अधरे मथ्सपत्नाः। ऋषभोऽसि शाक्रः। घृताचीनां सूनुः। प्रियेण नाम्नां प्रिये सदसि सीद। स्योनो मे सीद सुषदः पृथिव्याम्। प्रथयि प्रजयां पशुभिः सुवर्गे लोके। दिवि सीद पृथिव्यामन्तरिक्षे। अहमुत्तरो भूयासम्॥६४॥

अधरे मथ्सपत्नाः। इयं स्थाली घृतस्य पूर्णा। अच्छिन्नपयाः शतधार उथ्सः। मारुतेन शर्मणा दैव्येन। यज्ञोऽसि सर्वतः श्रितः। सर्वतो मां भूतं भविष्यच्छ्रयताम्। शतं मे सन्त्वाशिषः। सहस्रं मे सन्तु सूनृताः। इरावतीः पशुमतीः। प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः॥६५॥

सर्वतो मां भूतं भविष्यच्छ्रयताम्। शतं मे सन्त्वाशिषः। सहस्रं मे सन्तु सूनृताः। इरावतीः पशुमतीः। इदमिन्द्रियममृतं वीर्यम्। अनेनेन्द्राय पशवोऽचिकिथ्सन्। तेन देवा अवतोप माम्। इहेषमूर्जं यशः सह ओजः सनेयम्। श्रुतं मयि श्रयताम्। यत्पृथिवीमचरत्तत्प्रविष्टम्॥६६॥

येनासिञ्चद्वलमिन्द्रे प्रजापतिः। इदं तच्छुक्रं मधुं वाजिनीवत्। येनोपरिष्ठादधि नोन्महेन्द्रम्। दधि मां धिनोतु। अयं वेदः पृथिवीमन्विन्दत्। गुहां सतीं गहने गह्वरेषु। स विन्दतु यजमानाय लोकम्। अच्छिद्रं यज्ञं भूरिकर्मा करोतु। अयं यज्ञः समसदद्धविष्मान्। ऋचा साम्ना यजुषा देवताभिः॥६७॥

तेन लोकान्श्चूर्यवतो जयेम। इन्द्रस्य सख्यममृतत्वमंश्याम्। यो नः कनीय इह कामयाते। अस्मिन् यज्ञे यजमानाय मह्यम्। अप तमिन्द्राग्नी भुवनानुदेताम्। अहं प्रजां वीरवतीं विदेय। अग्ने वाजजित्। वाजं त्वा सरिष्यन्तम्। वाजं जेष्यन्तम्। वाजिनं वाजजितम्॥६८॥

वाजजित्याये सं माँर्जिम्। अग्निमन्त्रादमन्त्राद्याय। उपहूतो द्यौः पिता। उप मां द्यौः पिता ह्ययताम्। अग्निराग्नीध्रात्। आयुषे वर्चसे। जीवात्वे पुण्याय। उपहूता पृथिवी माता। उप मां माता पृथिवी ह्ययताम्। अग्निराग्नीध्रात्॥६९॥

आयुषे वर्चसे। जीवात्वे पुण्याय। मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यम्। विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नः। विश्वे देवा इह मादयन्ताम्। यन्तै अग्न आवृश्चामि। अहं वाँ क्षिपितश्चरन्। प्रजां च तस्य मूलं च। नीचैर्देवा नि वृश्चत॥७०॥

अग्ने यो नोऽभिदासति। समानो यश्च निष्ठः। इध्मस्यैव प्रक्षायतः। मा तस्योच्छेपि किञ्चन। यो मां द्वेष्टि जातवेदः। यं चाऽऽहं द्वेष्मि यश्च माम्। सर्वाऽस्तानग्ने सन्देह। याऽश्वाहं द्वेष्मि ये च माम्। अग्ने वाजजित्। वाजं त्वा ससृवाऽसम्॥७१॥

वाजं जिगिवाऽसम्। वाजिनं वाजजितम्। वाजजित्याये सम्माँर्जिम्। अग्निमन्त्रादमन्त्राद्याय। वेदिर्बर्हिः शृतं हविः। इध्मः परिधयः सुचः। आज्यं यज्ञं ऋचो यजुः। याज्याश्च वषट्काराः। सं मे सन्नतयो नमन्ताम्। इध्मसन्नहने हुते॥७२॥

दिवः खीलोऽवततः। पृथिव्या अध्युत्थितः। तेनां सहस्रकाण्डेन। द्विषन्तं शोचयामसि। द्विषन्मे बहु शोचतु। ओषधे मो अहं शुचम्। यज्ञं नमस्ते यज्ञ। नमो नमश्च ते यज्ञ। शिवेन मे सन्तिष्ठस्व। स्योनेन मे सन्तिष्ठस्व॥७३॥

सुभूतेन मे सन्तिष्ठस्व। ब्रह्मवर्चसेन मे सन्तिष्ठस्व। यज्ञस्यर्द्धिमनु सन्तिष्ठस्व। उप ते यज्ञं नमः। उप ते नमः। उप ते नमः। त्रिष्फलीक्रियमाणानाम्। यो न्यङ्गो अवशिष्यते। रक्षसां भागधेयम्। आपस्तत्र बहतादितः॥७४॥

उलूखले मुसले यच्च शूर्पे। आशिश्लेषं दृषदि यत्कपाले। अवप्रुषो विप्रुषः संयंजामि। विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम्। यज्ञे या विप्रुषः सन्ति बह्वीः। अग्नौ ताः सर्वाः स्विष्टाः सुहुता जुहोमि। उद्यन्नद्यमित्र महः। सपत्नान्मे अनीनशः। दिवैनान् विद्युतां जहि। निम्रोच्चन्नधरान्कृधि॥७५॥

उद्यन्नद्य वि नो भज। पिता पुत्रेभ्यो यथा। दीर्घायुत्वस्य हेशिषे। तस्य नो देहि सूर्य।

॥ हद्रोगघ्न-मन्त्रः ॥

उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहन्तृतरां दिवम्। हद्रोगं मम सूर्य। हरिमाणं च नाशय। शुकैषु

मे हरिमाणम्। रोपणाकांसु दध्मसि॥७६॥

अथो हारिद्रवेपुं मे। हरिमाणं नि दध्मसि। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन सहसा सह।
द्विषन्तं मम रन्धयन्। मो अहं द्विषतो रन्धम्।

यो नः शपादशपतः। यश्च नः शपतः शपात्। उषाश्च तस्मै निमृक्क। सर्वं पापं
समूहताम्॥७७॥

यो नः सपत्नो यो रणः। मर्तोऽभिदासन्ति देवाः। इध्मस्यैव प्रक्षायतः। मा
तस्योच्छेषि किञ्चन। अवसृष्टः परापत। शरो ब्रह्मसंशितः। गच्छाऽमित्रान्प्र विश। मेषां
कञ्चनोच्छिषः॥७८॥

पतिः प्रजापतये तपस्वी वाचा सौमगाय पशून् पितृस्व दुर्मरायुं देवयानानग्रेऽन्तरिक्षेऽहमुत्तरो भूयासं प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः प्रविष्टं
देवताभिर्वाज्जितं पृथिवी ह्वयतामग्निराग्राधृक्षत ससृवांसं हुते स्योनेन मे सन्तिष्ठस्वेतः कृधि दध्मस्युहतामृष्टौ च॥२४॥ [६]

सक्षेदं पश्य। विधर्तरिदं पश्य। नाकेदं पश्य। रमतिः पनिष्ठा। ऋतं वर्षिष्ठम्।
अमृतायान्याहुः। सूर्यो वरिष्ठो अक्षभिर्विभाति। अनु द्यावापृथिवी देवपुत्रे। दीक्षाऽसि
तपसो योनिः। तपोऽसि ब्रह्मणो योनिः॥७९॥

ब्रह्मासि क्षत्रस्य योनिः। क्षत्रमस्यृतस्य योनिः। ऋतमसि भूरा रभे। श्रद्धां मनसा। दीक्षां
तपसा। विश्वस्य भुवनस्याधिपतीम्। सर्वे कामा यजमानस्य सन्तु। वातं प्राणं मनसाऽन्वा
रभामहे। प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः। स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वहंसः॥८०॥

ज्योग्जीवा जरामशीमहि। इन्द्रं शाक्र गायत्रीं प्रपद्ये। तान्ते युनज्मि। इन्द्रं शाक्र
त्रिष्टुभं प्रपद्ये। तान्ते युनज्मि। इन्द्रं शाक्र जगतीं प्रपद्ये। तान्ते युनज्मि। इन्द्रं शाक्रानुष्टुभं
प्रपद्ये। तान्ते युनज्मि। इन्द्रं शाक्र पङ्क्तिं प्रपद्ये॥८१॥

तान्ते युनज्मि। आऽहं दीक्षामरुहमृतस्य पत्नीम्। गायत्रेण छन्दसा ब्रह्मणा च। ऋतं
सत्येऽधायि। सत्यमृतैऽधायि। ऋतं च मे सत्यं चाभूताम्। ज्योतिरभूव संवरगमम्। सुवर्गं
लोकं नाकस्य पृष्ठम्। ब्रध्नस्य विष्टपमगमम्। पृथिवी दीक्षा॥८२॥

तयाऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः। ययाऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि।
अन्तरिक्षं दीक्षा। तया वायुर्दीक्षया दीक्षितः। यया वायुर्दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा दीक्षया
दीक्षयामि। द्यौर्दीक्षा। तयाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः। ययाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः॥८३॥

तया॑ त्वा दी॒क्षया॑ दीक्षयामि। दि॒शो दी॒क्षा। तया॑ च॒न्द्रमा॑ दी॒क्षया॑ दीक्षितः। यया॑ च॒न्द्रमा॑ दी॒क्षया॑ दीक्षितः। तया॑ त्वा दी॒क्षया॑ दीक्षयामि। आपो॑ दी॒क्षा। तया॑ वरु॒णो राजा॑ दी॒क्षया॑ दीक्षितः। यया॑ वरु॒णो राजा॑ दी॒क्षया॑ दीक्षितः। तया॑ त्वा दी॒क्षया॑ दीक्षयामि। ओष॑धयो दी॒क्षा॥८४॥

तया॑ सोमो राजा॑ दी॒क्षया॑ दीक्षितः। यया॑ सोमो राजा॑ दी॒क्षया॑ दीक्षितः। तया॑ त्वा दी॒क्षया॑ दीक्षयामि। वा॒ग्दी॒क्षा। तया॑ प्रा॒णो दी॒क्षया॑ दीक्षितः। यया॑ प्रा॒णो दी॒क्षया॑ दीक्षितः। तया॑ त्वा दी॒क्षया॑ दीक्षयामि। पृथि॑वी त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षताम्। अ॒न्तरि॑क्षं त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षताम्। द्यौस्त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षताम्॥८५॥

दि॒शस्त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षन्ताम्। आप॑स्त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षन्ताम्। ओष॑धयस्त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षन्ताम्। वा॒क्त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षताम्। ऋच॑स्त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षन्ताम्। सामा॑नि त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षन्ताम्। यजू॑ऽपि त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षन्ताम्। अ॒हश्च॑ रा॒त्रिश्च। कृ॒षिश्च॑ वृ॒ष्टिश्च। त्विषि॑श्चाप॑चितिश्च॥८६॥

आप॑श्चौष॑धयश्च। ऊ॒र्क् सूनृता॑ च। तास्त्वा दी॒क्षमाण॑मनु दीक्षन्ताम्। स्वे दक्षे॑ दक्ष॑पितेह सी॒द। दे॒वाना॑ऽसु॒भ्रो म॑ह॒ते रणा॑य। स्वा॒स॒स्थस्त॑नुवा संवि॑शस्व। पि॒तेवैधि॑ सून॒व आ सु॑शेवः। शि॒वो मा शि॒वमा वि॑श। स॒त्यं म॑ आ॒त्मा। श्र॒द्धा मेऽक्षि॑तिः॥८७॥

तपो॑ मे प्र॒तिष्ठा॑। स॒वितृ॑प्र॒सूता मा॑ दि॒शो दी॒क्षय॑न्तु। स॒त्यम॑स्मि। अ॒हं त्वद॑स्मि म॒दसि॑ त्वमे॒तत्। ममा॑सि॒ योनि॑स्तव॒ योनि॑रस्मि। ममै॒व स॒न्वहं॑ ह॒व्यान्य॑ग्रे। पु॒त्रः पि॒त्रे लो॒ककृ॑ज्जातवेदः। अ॒जुह्वा॑नः सु॒प्रती॑कः पु॒रस्ता॑त्। अ॒ग्रे स्वां॑ योनि॒मा सी॑द सा॒ध्या। अ॒स्मिन्स॒धस्थे॑ अ॒ध्युत्तर॑स्मिन्॥८८॥

वि॒श्वे दे॒वा यज॑मानश्च सी॒दत। ए॒कमि॑षे वि॒ष्णुस्त्वाऽन्वै॑तु। द्वे ऊ॒र्जे वि॒ष्णुस्त्वाऽन्वै॑तु। त्री॒णि ब्र॒ताय॑ वि॒ष्णुस्त्वाऽन्वै॑तु। च॒त्वारि॑ मा॒योभ॒वाय॑ वि॒ष्णुस्त्वाऽन्वै॑तु। प॒ञ्च प॒शुभ्यो॑ वि॒ष्णुस्त्वाऽन्वै॑तु। षड्रा॒यस्पोषा॑य॒ विष्णु॑स्त्वाऽन्वै॑तु। स॒प्त स॒प्तभ्यो॑ हो॒त्राभ्यो॑ वि॒ष्णुस्त्वाऽन्वै॑तु। स॒खायः॑ स॒प्तप॑दा अ॒भूमा। स॒ख्यं ते॑ ग॒मेयम्॥८९॥

स॒ख्यात्ते मा॑ योष॑म्। स॒ख्यान्मे मा॑ यो॒ष्ठाः। साऽसि॑ सु॒ब्रह्म॑ण्ये। तस्या॑स्ते पृथि॒वी पादः॑। साऽसि॑ सु॒ब्रह्म॑ण्ये। तस्या॑स्ते अ॒न्तरि॑क्षं पादः। साऽसि॑ सु॒ब्रह्म॑ण्ये। तस्या॑स्ते द्यौः पादः। साऽसि॑ सु॒ब्रह्म॑ण्ये। तस्या॑स्ते दि॒शः पादः॥९०॥

प॒रोर॑जास्ते पञ्च॒मः पादः॑। सा न॒ इष॒मूर्जं॑ धु॒क्ष्व। तेजं॑ इन्द्रि॒यम्। ब्र॒ह्म॒वर्च॑सम॒न्नाद्य॑म्।
वि मि॑मे त्वा॒ पय॑स्वतीम्। दे॒वानां॑ धे॒नुः सु॒दुधा॑मन॒पस्फुर॑न्तीम्। इन्द्रः॑ सोमं॑ पिबतु। क्षेमो॑
अस्तु नः। इ॒मान्न॑राः कृणुत॒ वेदि॑मेत्यं। वसु॑मती॒ रुद्र॑वंतीमादि॒त्यवंती॑म्॥११॥

व॒र्ष्मन्दि॒वः। नाभां॑ पृथि॒व्याः। यथा॒ऽयं यज॑मानो न रि॒ष्येत्। दे॒वस्य॑ स॒वितुः॑ स॒वे। चतुः॑
शि॒खण्डा॑ यु॒वतिः॑ सु॒पेशाः॑। घृ॒तप्र॑तीका॒ भुव॑नस्य॒ मध्ये॑। तस्याः॑ सु॒पर्णा॑वधि॒ यौ निर्वि॑ष्टौ।
तयोर्दे॒वाना॑मधि॒ भाग॑धेयम्। अप॒ ज॒न्यं भ॒यं नु॑द। अपं च॒क्राणि॑ वर्तय। गृ॒हः सोम॑स्य
गच्छ॑तम्। न वा उ॒ वेत॑न्मि॒त्रय॑से न रि॒ष्यसि॑। दे॒वाः इदे॑षि पृथि॒भिः सु॒गेभिः॑। यत्र॒ यन्ति॑
सु॒कृ॒तो नापि॑ दुष्कृतः। तत्र॑ त्वा दे॒वः स॒वि॒ता द॑धातु॥१२॥

ब्रह्मणो योनिरहंसः पुङ्क्तिं प्रपद्ये दीक्षा ययाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितस्तया त्वा दीक्षया दीक्षयाम्योपधयो दीक्षा द्योस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षतामपचितिश्चाक्षितिरुत्तरस्मिन्नामेयं दिशः पाद आदित्यवंती वर्तय पञ्च च॥१४॥

[७]

यद॒स्य पा॒रे रज॑सः। शु॒क्रं ज्योति॑रजायत। तन्नः॑ पर्ष॒दति॑ द्विषः। अ॒ग्रे वैश्वान॑र॒
स्वाहा॑। यस्माद्दी॒षाऽवा॑शिष्टाः। ततो॑ नो॒ अभ॑यं कृधि। प्र॒जाभ्यः॑ सर्वा॒भ्यो मृ॒डा। नमो॑ रु॒द्राय॑
मी॒दुषे॑। यस्माद्दी॒षा न्य॑षदः। ततो॑ नो॒ अभ॑यं कृधि॥१३॥

प्र॒जाभ्यः॑ सर्वा॒भ्यो मृ॒डा। नमो॑ रु॒द्राय॑ मी॒दुषे॑। उदु॑स्र तिष्ठ॒ प्रति॑ तिष्ठ॒ मारि॑षः। मेमं॑
य॒ज्ञं यज॑मानं च रीरिषः। सु॒वर्गे लो॒के यज॑मानः॒ हि धे॑हि। शन्न॑ एधि द्वि॒पदे॑ शं चतु॑ष्पदे।
यस्माद्दी॒षाऽवे॑पिष्टाः प॒लायि॑ष्टाः स॒मज्ञा॑स्थाः। ततो॑ नो॒ अभ॑यं कृधि। प्र॒जाभ्यः॑ सर्वा॒भ्यो
मृ॒डा। नमो॑ रु॒द्राय॑ मी॒दुषे॑॥१४॥

य इ॒दम॑कः। तस्मै॑ नमः। तस्मै॑ स्वाहा॑। न वा उ॒ वेत॑न्मि॒त्रय॑से। आशा॑नां त्वा॒ विश्वा॑
आशाः॑। य॒ज्ञस्य॑ हि स्थ ऋ॒त्वि॒यौ। इन्द्रा॑ग्नी॒ चेत॑नस्य च। हु॒ताहु॑तस्य॒ तृप्य॑तम्। अहु॑तस्य
हु॒तस्य॑ च। हु॒तस्य॑ चाहु॑तस्य च। अहु॑तस्य हु॒तस्य॑ च। इन्द्रा॑ग्नी॒ अस्य॑ सोम॑स्य। वी॒तं
पि॑बतं जु॒षेथा॑म्। मा यज॑मानं॒ तमो॑ विदत्। म॒र्त्विजो॑ मो इ॒माः प्र॒जाः। मा यः॑ सोम॑मि॒मं
पि॑बात्। सः॑ सृष्ट॒मुभयं॑ कृतम्॥१५॥

कृधि मीदुषेऽहुतस्य च सुप्त च॥३॥

[८]

अ॒ना॒गसं॑स्त्वा व॒यम्। इन्द्रे॑ण प्रेषि॒ता उ॒पं। वा॒युष्टे॑ अ॒स्त्वःश॒भूः। मि॒त्रस्ते॑ अ॒स्त्वःश॒भूः।
वरु॑णस्ते अ॒स्त्वःश॒भूः। अ॒पाङ्ग॒या ऋ॑तस्य॒ गर्भाः॑। भुव॑नस्य॒ गोपाः॑ श्येना॑ अतिथयः।
पर्व॑तानां ककु॒भः प्र॒युतो॑ नपा॒तारः। व॒श्रुनेन्द्र॑ ह्ययत। घोषे॒णामी॑वाश्चा॒तय॑त॥१६॥

युक्ताः स्थ॒ वह॑ता दे॒वा ग्रा॒वाण॑ इन्द्र॒रिन्द्र॒ इत्य॑वादिषुः। एन्द्र॑मचुच्यवुः पर॒मस्याः॑
परा॒वतः। आऽस्मात्स॒धस्था॑त्। ओरोर॒न्तरि॑क्षात्। आ सु॒भूतम॑सुषवुः। ब्र॒ह्मव॒र्चसं॑
म आसु॑षवुः। स॒मरे॑ रक्षा॑स्यवधिषुः। अप॑ह॒तं ब्र॒ह्मज्य॑स्य। वाक् त्वा॒ मनश्च॑
श्रीणीताम्॥१७॥

प्रा॒णश्च॑ त्वाऽपान॑श्च श्रीणीताम्। चक्षु॑श्च त्वा श्रोत्रं च श्रीणीताम्। दक्ष॑श्च त्वा बलं च
श्रीणीताम्। ओज॑श्च त्वा सह॑श्च श्रीणीताम्। आयु॑श्च त्वाऽजरा च श्रीणीताम्। आ॒त्मा च॑
त्वा तनू॑श्च श्रीणीताम्। श्रु॒तोऽसि॑ श्रु॒तं कृ॑तः। श्रु॒ताय॑ त्वा श्रु॒तेभ्य॑स्त्वा। यमिन्द्र॑मा॒हुर्वरु॑णं
यमा॒हुः। यं मि॒त्रमा॒हुर्यमु॑ सत्यमा॒हुः॥१८॥

यो दे॒वानां॑ दे॒वत॑मस्तपोजाः। तस्मै॑ त्वा तेभ्य॑स्त्वा। मयि॑ त्यदिन्द्रि॒यं म॒हत्। मयि॑
दक्षो॑ मयि॑ क्रतुः। मयि॑ धायि सुवीर्य॑म्। त्रि॒शुग्ध॑र्मो वि भा॑तु मे। आकू॑त्या॒ मनसा॑ सह।
वि॒राजा॒ ज्योति॑षा सह। य॒ज्ञेन॑ पय॑सा सह। तस्य॑ दोह॑मशीमहि॥१९॥

तस्य॑ सु॒म्रम॑शीमहि। तस्य॑ भ॒क्षम॑शीमहि। वाग्जु॑षाणा सोम॑स्य तृप्यतु। मि॒त्रो जना॑न्त्र
स मि॒त्रा। यस्मान्न॑ जा॒तः परो॑ अ॒न्यो अ॒स्ति। य आ॑वि॒वेश॑ भुव॑नानि वि॒श्वा। प्र॒जाप॑तिः
प्र॒जया॑ संवि॒दानः। त्रीणि॑ ज्योती॑षि सच॑ते स षोड॑शी। ए॒ष ब्र॒ह्मा य ऋ॒त्वियः॑। इन्द्रो॑
नाम॑ श्रु॒तो गु॑णे॥१००॥

प्र ते॑ म॒हे वि॒दथे॑ श॒सिष॑ हरी॑। य ऋ॒त्वियः॑ प्र ते॑ वन्वे। व॒नुषो॑ ह॒र्यत॑ म॒दम्। इन्द्रो॑
नाम॑ घृ॒तं नयः॑। ह॒रिभि॑श्च॒रु से॑चते। श्रु॒तो गु॑ण आ त्वा॑ वि॒शन्तु॑। ह॒रिर्वर्ष॑सङ्कि॒रः। इन्द्राधि॑प॒ते-
ऽधि॑पति॒स्त्वं दे॒वाना॑मसि। अधि॑पति॒ं माम्। आयु॑ष्मन्तं व॒र्चस्व॑न्तं म॒नुष्ये॑षु कुरु॥१०१॥

इन्द्र॑श्च स॒म्राड्व॑रुणश्च॒ राजा॑। तौ ते॑ भ॒क्षं च॑क्रतुरग्रं ए॒तम्। तयो॑रनु॒ भ॒क्षं भ॑क्षयामि।
वाग्जु॑षाणा सोम॑स्य तृप्यतु। प्र॒जाप॑तिर्वि॒श्वक॑र्मा। तस्य॑ मनो॑ दे॒वं य॒ज्ञेन॑ रा॒ध्यास॑म्।
अ॒र्थेणा॑ अ॒स्य ज॑हितः। अ॒व॒सान॑प॒तेऽव॒सान॑ मे वि॒न्द। नमो॑ रु॒द्राय॑ वास्तो॒ष्पत॑ये। आ॒र्येने॑
वि॒द्रव॑णे॥१०२॥

उ॒द्याने॑ यत्प॒राय॑णे। आ॒वर्त॑ने वि॒वर्त॑ने। यो गो॑पा॒यति॑ त॒ हुवे॑। या॒न्यपामि॑त्या॒न्य-
प्र॑ती॒त्तान्य॑स्मि। य॒मस्य॑ ब॒लिना॑ च॒रामि॑। इ॒हैव॑ सन्तः प्र॒ति त॒द्यात॑यामः। जी॒वा जी॒वेभ्यो॑ नि
हं॒राम॑ ए॒नत्। अ॒नृणा॑ अ॒स्मिन्न॑नृणाः पर॑स्मिन्। तृ॒तीयै॑ लो॒के अ॑नृणाः स्या॑म। ये दे॒व्याना॑
उ॒त पि॑तृयाणाः॥१०३॥

सर्वान्पथोऽनृणा आक्षीयेम। इदमूनु श्रेयोऽवसानमा गन्म। शिवे नो द्यावापृथिवी उभे
इमे। गोमद्धनंवदश्वंवदूर्जस्वत्। सुवीरां वीरैरनु सञ्चरेम। अर्कः पवित्रं रजंसो विमानः।
पुनार्तिं देवानां भुवनानि विश्वा। द्यावापृथिवी पर्यसा संविदाने। घृतं दुहाते अमृतं प्रपीने।
पवित्रमर्को रजंसो विमानः। पुनार्तिं देवानां भुवनानि विश्वा। सुवर्ज्योतिर्यशो महत्।
अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठाम्॥१०४॥

चातयत् श्रीणीतां सत्यमाहुरशीमहि गणे कुरु विद्वद्वेणे पितृयाणां अर्को रजंसो विमानस्त्रीणि च॥१॥ [१]

उदस्ताम्पसीत्सविता मित्रो अर्यमा। सर्वान्मित्रानवधीद्युगेन। बृहन्तं मामंकरद्वीर-
वन्तम्। रथन्तरे श्रयस्व स्वाहा पृथिव्याम्। वामदेव्ये श्रयस्व स्वाहाऽन्तरिक्षे। बृहति श्रयस्व
स्वाहा दिवि। बृहता त्वोपस्तभ्रोमि। आ त्वा ददे यशसे वीर्याय च। अस्मास्वग्निया यूयं
दधाथेन्द्रियं पर्यः। यस्तैर्द्रुप्सो यस्त उदरुषः॥१०५॥

दैव्यः केतुर्विश्वं भुवनमाविवेश। स नः पाह्यरिष्ठ्यै स्वाहा। अनु मा सर्वो यज्ञो-
ऽयमेतु। विश्वे देवा मरुतः सामार्कः। आप्रियश्छन्दांसि निविदो यजूंषि। अस्यै पृथिव्यै
यद्यज्ञियम्। प्रजापतेर्वर्तनिमनु वर्तस्व। अनुवीरैरनु राध्याम् गोभिः। अन्वश्चैरनु सर्वैरु पुष्टैः।
अनु प्रजयाऽन्विन्द्रियेण॥१०६॥

देवा नो यज्ञमृजुधा नयन्तु। प्रतिक्षेत्रे प्रति तिष्ठामि राष्ट्रे। प्रत्यश्वेषु प्रति तिष्ठामि गोषु।
प्रति प्रजायां प्रति तिष्ठामि भव्यै। विश्वमन्याऽभि वावृधे। तदन्यस्यामधिश्चितम्। दिवे च
विश्वकर्मणे। पृथिव्यै चांकरं नमः। अस्कान्द्यौः पृथिवीम्। अस्कानृषभो युवागाः॥१०७॥

स्कन्नेमा विश्वा भुवना। स्कन्नो यज्ञः प्र जनयतु। अस्कानजनि प्राजनि। आ
स्कन्नाज्जायते वृषा। स्कन्नात्प्र जनिषीमहि। ये देवा येषामिदं भागधेयं बभूव। येषां प्रयाजा
उतानूयाजाः। इन्द्रज्येष्ठेभ्यो वरुणराजभ्यः। अग्निहोतृभ्यो देवेभ्यः स्वाहा। उत त्या नो
दिवा मतिः॥१०८॥

अदितिरूत्या गमत्। सा शन्ताची मयंस्करत्। अप स्निधः। उत त्या दैव्या भिषजा।
शन्नंस्करतो अश्विना। यूयातांस्मद्रपः। अप स्निधः। शमग्निर्गग्निभिस्करत्। शन्नंस्तपतु
सूर्यः। शं वातो वात्वरपाः॥१०९॥

अप स्निधः। तदित्पदं न विचिकेत विद्वान्। यन्मृतः पुनरप्येति जीवान्। त्रिवृद्यद्भुवनस्य

रथवृत्। जीवो गर्भो न मृतः स जीवात्। प्रत्यस्मै पिपीषते। विश्वानि विदुषे भर। अरङ्गमायुजग्मवे। अपश्चाद्वध्वने नरे। इन्दुरिन्दुमवागात्। इन्दोरिन्द्रोऽपात्। तस्य त इन्दुविन्द्रपीतस्य मधुमतः। उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि॥११०॥

उदरुष इन्द्रियेण गा मतिररुपा अंगान्नेणि च॥६॥ [१०]

ब्रह्म प्रतिष्ठा मनसो ब्रह्म वाचः। ब्रह्म यज्ञानां हविषामाज्यस्य। अतिरिक्तं कर्मणो यच्च हीनम्। यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्नेति कल्पयन्। स्वाहाकृताऽऽहुतिरेतु देवान्। आश्रावितमत्याश्रावितम्। वषट्कृतमत्यनूक्तं च यज्ञे। अतिरिक्तं कर्मणो यच्च हीनम्। यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्नेति कल्पयन्। स्वाहाकृताऽऽहुतिरेतु देवान्॥१११॥

यद्वो देवा अतिपादयानि। वाचा चित्रयतं देवहेडनम्। अरायो अस्मां अभिदुच्छुनायते। अन्यत्रास्मन्मरुतस्तन्निधेतन। ततं म आपस्तदु तायते पुनः। स्वादिष्ठा धीतिरुचथाय शस्यते। अयं समुद्र उत विश्वभेषजः। स्वाहाकृतस्य समुत्पणुतर्भुवः। उद्वयं तमसस्परि। उदुत्यं चित्रम्॥११२॥

इमं मे वरुण तत्त्वां यामि। त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने। त्वमग्ने अयासि प्रजापते। इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि। मैषान्नुगादपरो अर्धमेतम्। शतं जीवन्तु शरदः पुरूचीः। तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन। इष्टेभ्यः स्वाहा वषडनिष्टेभ्यः स्वाहा। भेषजं दुरिष्ट्यै स्वाहा निष्कृत्यै स्वाहा। दौराध्यै स्वाहा दैवीभ्यस्तनूभ्यः स्वाहा॥११३॥

ऋद्धे स्वाहा समृद्धे स्वाहा। यत इन्द्र भयामहे। ततो नो अभयं कृधि। मघवञ्छुग्धि तव तन्न ऊतये। वि द्विषो वि मृधो जहि। स्वस्तिदा विशस्पतिः। वृत्रहा वि मृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु नः। स्वस्तिदा अभयङ्करः। आभिर्गीर्भिर्यदतो न ऊनम्॥११४॥

आप्यायय हरिवो वर्धमानः। यदा स्तोतृभ्यो महि गोत्रा रुजासि। भूयिष्ठभाजो अध ते स्याम। अनज्ञातं यदाज्ञातम्। यज्ञस्य क्रियते मिथुं। अग्ने तदस्य कल्पय। त्वं हि वेत्थं यथातथम्। पुरुषसम्मितो यज्ञः। यज्ञः पुरुषसम्मितः। अग्ने तदस्य कल्पय। त्वं हि वेत्थं यथातथम्। यत्पाकत्रा मनसा दीनदक्षा न। यज्ञस्य मन्वते मर्तासः। अग्निष्टद्धोता ऋतुविद्विजानन्। यजिष्ठो देवां ऋतुशो यजाति॥११५॥

देवाश्चित्रं तनूभ्यः स्वाहोनं पुरुषसम्मितोऽग्ने तदस्य कल्पय पञ्च च॥५॥ [११]

यद्देवा देवहेडनम्। देवासश्चकुमा व्यम्। आदित्यास्तस्मान्मा मुञ्चत। ऋतस्यर्तेन

मामुत। देवां जीवनकाम्या यत्। वाचाऽनृतमूदिम। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम। करोतु मामनेनसम्॥११६॥

ऋतेन द्यावापृथिवी। ऋतेन त्वं संरस्वति। ऋतान्मां मुञ्चतां हंसः। यदन्यकृतमारिम। सजातशंसादुत वा जामिशंसात्। ज्यायंसः शंसादुत वा कनीयसः। अनाज्ञातं देवकृतं यदेनः। तस्मात्त्वमस्माज्जातवेदो मुमुग्धि। यद्वाचा यन्मनसा। बाहुभ्यामूरुभ्यामष्टीवद्भ्याम्॥११७॥

शिश्नैर्यदनृतं चकृमा वयम्। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। यद्धस्ताभ्यां चकर किल्बिषाणि। अक्षाणां वयमुपजिघ्रमानः। दूरेपश्या च राष्ट्रभृच्च। तान्यप्सरसावनुदत्तामृणानि। अदीव्यनृणं यदहं चकार। यद्वादास्यन्त्सञ्जगारा जनैर्भ्यः। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। यन्मयि माता गर्भं सति॥११८॥

एनंश्चकार यत्पिता। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। यदा पिपेष मातरं पितरम्। पुत्रः प्रमुदितो धयन्। अहिंसितौ पितरौ मया तत्। तदग्रे अनृणो भवामि। यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्याम्। यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। यदाशसां निशसा यत्पराशसा॥११९॥

यदेनश्चकृमा नूतनं यत्पुराणम्। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। अतिं क्रामामि दुरितं यदेनः। जहामि रिप्रं परमे सधस्थै। यत्र यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतः। तमा रोहामि सुकृतां नु लोकम्। त्रिते देवा अमृजतैतदेनः। त्रित एतन्मनुष्येषु मामृजे। ततो मा यदि किञ्चिदानुशे। अग्निर्मा तस्मादेनंसः॥१२०॥

गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम। करोतु मामनेनसम्। दिवि जाता अप्सु जाताः। या जाता ओषधीभ्यः। अथो या अग्निजा आपः। ता नः शुन्धन्तु शुन्धनीः। यदापो नक्तं दुरितं चरांम। यद्वा दिवा नूतनं यत्पुराणम्। हिरण्यवर्णास्तत् उत्पुनीत नः। इमं मे वरुण तत्त्वां यामि। त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने। त्वमग्ने अयासि॥१२१॥

अनेनसमष्टीवद्वा सति पराशसांऽऽनुशेऽग्निर्मा तस्मादेनंसः पुनीत नृक्षीणि च (यदेवा देवा ऋतेन सजातशंसाद्यद्वाचा यद्धस्ताभ्यामदीव्यं यन्मयि माता यदा पिपेष यदन्तरिक्षं यदाशसाऽतिं क्रामामि त्रिते देवा दिवि जाता अप्सु जाता यदाप इमं मे वरुण तत्त्वां यामि त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने त्वमग्ने अयासि।)॥६॥

[१२]

यत्ते ग्रावणां चिच्छिदुः सौम राजन् प्रियाण्यङ्गानि स्वर्धिता परूरुषि। तत्सन्धुत्स्वाज्येनोत वर्धयस्व। अनागसो अधमिथ्सङ्कयैम। यत्ते ग्रावां बाहुच्युतो

अचुच्यवुः। नरो यत्ते दुदुहुर्दक्षिणेन। तत् आप्यायतां तत्ते। निष्ठ्यायतां देव सोम। यत्ते त्वचं बिभ्रिदुर्यच्च योनिम्। यदास्थानात्प्रच्युतो वेनसि त्मना॥१२२॥

त्वया तत्सोम गुप्तमस्तु नः। सा नः सन्धासत्परमे व्योमन्। अहाच्छरीरं पर्यसा समेत्यं। अन्योन्यो भवति वर्णो अस्य। तस्मिन्वयमुपहृतास्तव स्मः। आ नो भजु सदसि विश्वरूपे। नृचक्षाः सोम उत शुश्रुगस्तु। मा नो वि हासीद्विर आवृणानः। अनांगास्तनुवो वावृधानः। आ नो रूपं वहतु जायमानः॥१२३॥

उप क्षरन्ति जुहो घृतेन। प्रियाण्यङ्गानि तव वर्धयन्तीः। तस्मै ते सोम नम इद्वषट्वा। उप मा राजन्सुकृते ह्वयस्व। सं प्राणापानाभ्यां समु चक्षुषा त्वम्। सः श्रोत्रेण गच्छस्व सोम राजन्। यत् आस्थितं शमु तत्ते अस्तु। जानीतान्नः सङ्गमने पथीनाम्। एतं जानीतात्परमे व्योमन्। वृकाः सधस्था विद रूपमस्य॥१२४॥

यदागच्छात्पथिभिर्देवयानैः। इष्टापूर्ते कृणुतादविरस्मै। अरिष्टो राजन्नगदः परेहि। नमस्ते अस्तु चक्षसे रघूयते। नाकुमारोह सह यजमानेन। सूर्यं गच्छतात्परमे व्योमन्। अभूद्देवः संविता बन्ध्यो नः। इदानीमहं उपवाच्यो नृभिः। वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः। श्रेष्ठं नो अत्र द्रविणं यथा दधत्। उप नो मित्रावरुणाविहावतम्। अन्वादीध्याथामिह नः सखाया। आदित्यानां प्रसितिरहेति। उग्रा शतापांष्टा घृविषा परि णो वृणक्तु। आप्यायस्व सन्ते॥१२५॥

त्मना जायमानोऽस्य दधत्यन्नं च॥४॥

[१३]

यदिदीक्षे मनसा यच्च वाचा। यद्वा प्राणैश्चक्षुषा यच्च श्रोत्रेण। यद्वेतसा मिथुनेनाप्यात्मना। अज्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियम्। शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि तेज इन्द्रियम्। यदृचा साम्ना यजुषा। पशूनां चर्मन् हविषा दिदीक्षे। यच्छन्दोभिरोषधीभिर्वनस्पतौ। अज्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियम्॥१२६॥

शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि तेज इन्द्रियम्। येन ब्रह्म येन क्षत्रम्। येनैन्द्राग्नी प्रजापतिः सोमो वरुणो येन राजा। विश्वे देवा ऋषयो येन प्राणाः। अज्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियम्। शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि तेज इन्द्रियम्। अपां पुष्यमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियं धाम॥१२७॥

अग्नेः प्रियतमं हविः स्वाहा॥ अपां पुष्पमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियं धाम।
इन्द्रस्य प्रियतमं हविः स्वाहा॥ अपां पुष्पमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियं धाम।
विशेषां देवानां प्रियतमं हविः स्वाहा॥ वयं सोम व्रते तव। मनस्तनूषु पिप्रतः। प्रजावन्तो
अशीमहि॥१२८॥

देवेभ्यः पितृभ्यः स्वाहा॥ सोम्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा॥ कव्येभ्यः पितृभ्यः स्वाहा॥ देवांस
इह मादयध्वम्। सोम्यांस इह मादयध्वम्। कव्यांस इह मादयध्वम्। अनन्तरिताः पितरः
सोम्याः सोमपीथात्। अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्। वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्णं
वनस्पतैरिव॥१२९॥

अभि नः शीयतां रयिः। सचंतां नः शचीपतिः। परं मृत्यो अनु परेहि पन्थाम्।
यस्ते स्व इतरो देवयानात्। चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि। मा नः प्रजां रीरिषो मोत
वीरान्। इदमूनु श्रेयोवसानमागन्म। यद्गोजिद्धं न जिदंश्च जिद्यत्। पूर्णं वनस्पतैरिव। अभि
नः शीयतां रयिः। सचंतां नः शचीपतिः॥१३०॥

वनस्पतां वज्रो लोका दधिरे तेजं इन्द्रियं धामाशीमहीवामिनः शीयतां रयिरके च॥५॥ [१४]

सर्वान् यद्विष्यण्णेन वि वै याः पुरस्ताद्देवां देवेषु परिस्तृणीत सक्षेदं यदस्य पारंऽनागस उदस्ताम्पसीद्वह्नं प्रतिष्ठा यद्वैवा यत्ते ग्रावणा
यदिदीक्षे चतुर्दश॥१४॥

सर्वान्मूर्तिमेव यामेवापस्वाहुतिं व्रतानां पर्णवल्कः सोम्यानां मस्मिन् यज्ञेऽग्ने यो नो ज्योग्जीवाः पुरोरजाः प्रतमहे ब्रह्मं प्रतिष्ठा
गार्हपत्यस्त्रिंशदुत्तरशतम्॥१३०॥

सर्वाञ्छचीपतिः॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके सप्तमः प्रपाठकः समाप्तः॥